DIFFERENTIAE INTER MORBOS HOMINUM ET BRUTORUM DISSERTATIO…

Giuseppe Naccari

DIFFERENTIAE
INTER
MORBOS HOMINUM ET BRUTORUM

Dissertatio
INAUGURALIS MEDICA

QUAM
UT MEDICINAE LAUREA HONESTARETUR
IN
PATAVINA UNIVERSITATE
PUBLICE PRAELEGEBAT

NACCARI JOSEPHUS
CLODIENSIS.

PATAVII
TYPIS SEMINARII
1841.

In omni animali triplex vitae modificatio considerandа nobis occurrit, nempe physica, vitalis et psychica, in quorum manifestationum complexu et concentu tota vita animalis consistit.

Sanitas is est organismi status, iu quo reactio mutua inter organismum et res externas (sine qua vera vita non cogitabilis) ita locum habet, ut perfectum eorum aequilibrium servetur, quo turbato existit morbus, qui ex concursu causae disponentis et excitantis oritur.

Quod ad causam praedisponentem attinet, jam maximum nobis obviam venit inter brutorum et hominum morbos discrimen. Reliqua enim animalia, quamvis proxime natura sua ad constitutionem humanam accedant, tamen inter se et cum homine comparata rationem diversissimam exhibent. Quamvis et relate ad proprietates physicas hominem inter et cetera animalia magna cadat diversitas, in multo majorem adhuc offendimus, quam vires vitales inducunt, quae in functionibus systematis sensilis, irritabilis et reproductivi continentur. Anatomia comparata summam in homine systematis nervosi perfectionem adesse nos edocet; ita et videmus in homine omnium sensuum maximam harmoniam, etiamsi unus alterve majori acritate in brutis superetur

4

Qua de causa igitur morbi e systemate sensili originem ducentes in hominibus multo sunt frequentiores, quam in bestiis, et reliquis quoque morbis irritabilitatis et reproductionis hac ex causa peculiaris infertur nota, sensilitatis majorem vim manifestans. Quae quamquam in brutis quoque sat perspicua apparet, tamen irritabilitas et reproductio majorem gravitatem nactae sunt, ita tamen, ut inter ipsa bruta ex harum varia ratione novae oriantur diversitates. In animalibus enim carnivoris irritabilitatem, in herbivoris magis reproductionem praevalere videmus, id quod abdominis volumen magis adauctum, tractus intestinalis longitudo et apparatus magis compositus demonstrat, e cujus varia conditione novum oritur in herbivoris discrimen. Summam enim perfectionem systematis digestionis in pecoribus animadvertimus ruminantibus, in quibus quoque morbi gastrici, dyscratici, putridi frequentiores sunt, quam in equo (ut alterius generis exemplo utar), cujus irritabilitas jam ad altiorem gradum est evecta, ita ut omnes hujus systematis actiones intensiores et vividiores fiant, respiratio magis sit activa, majorem oxygenii quantitatem cum sanguine communicans, pulsus quamvis rarior, tamen fortior et celerior inveniatur. Systema sensile quoque ob irritabilitatem magis excultum in equis jam est validius, ita ut morbis nervorum frequentibus equum laborare omnis diei experientia doceat. Ultimae e superioribus ordinibus brutorum classi adnumerandae sunt omnivora, in quibus systema irritabile et reproductivum pariter quodammodo sibi esse oppositum partim ad for-

mandam materiam valde prona, partim fervida acrisque natura et dispositio ad morbos inflammatorios formandos demonstrat.

Jam his itaque perpensis frequentes, eaeque gravissimae, causae in conspectum veniunt, quibus differentiae originis et decursus morborum in homine et in brutis procreantur. His accedunt aliae, si nonnulla organa vel organorum systemata spectemus, quae ad morborum naturam non parum conferunt. Inter haec primum recensebo systema cutaneum, quo bruta ab hominibus longe superantur; est enim brutorum cutis, pilis vel lana tecta, multo crassior et tenacior, nervorum minore apparatu instructa. Sudor, quamvis exspiratio cutanea in omnibus fiat, tamen apud multa plane deest, apud alia observatur quidem, sed exigua tantum in quantitate. Equus multum sudat, bos parum, sus rarissime, canis et felis nunquam sudant; morborum cutaneorum in brutis numerus multo minor animadvertitur, quam in homine; multi morbi plane iis deesse videntur, alii rarius occurrunt, e quibus inprimis hic nominanda sunt exanthemata.

Quod ad functionem sexualem attinet, hic nobis sequens diversitas occurrit hominem inter et cetera animalia; homini enim adulto generandi facultas, dum virium, et aetatis conditio patitur, omni tempore inest; mulier peculiari menstruationis negotio fungitur (brutorum tantum paucissimis speciebus proprio), quae multifariorum morborum causa a brutis est aliena. Contra cum per definitum tantum temporis spatium bestiae cupidine corripiantur, hac ex parte quo-

que ab hominibus maxime distant. Multa adhuc hic essent monenda, quae autem minoris momenti silentio praetereo, ne lectorum indulgentia abutar. Nemo certe erit, qui maxima discrimina, quae inter hominum et brutorum naturam intercedunt, e diversa functionum vitalium ratione proficiscentia neget.

In gravissimum momentum adhuc inquirendum est, in functiones psychicas. Excellit homo inter reliqua animalia, divino rationis afflatu; sed et reliquae psychicae actiones, intellectus, sensus, cupidines, sensationes, quae omnes brutis non sunt derogandae, longe aliter in homine constitutae altiorem perfectionis gradum attigerunt. Sic in brutis inprimis inferiorum ordinum praevalet caenaesthesis, in qua nonnunquam omnia animae vestigia cernuntur, cupidines magis instinctuum formam induunt, cum in hominibus frequentius in ista pathemata abeant, quae in brutis, quamvis observentur, tamen tam strenue distingui non possunt. Quantum hac ratione jam somatici hominum morbi a brutorum morbis differant, quis est, qui non statim intelligat? Multi quidem negant veros brutorum psychicos morbos, quos tamen existere experientia docet, neque aliquid, quod huic sententiae veritatem denegare potest, inest naturae brutorum.

Semper tamen mente volvendum, omnia illa momenta, quae ad causam disponentem in homine efficiendam conferunt, vim suam quoque in brutis exercere, aetatem, sexum, corporis habitum, dispositionem hereditariam, temperamentum, quod ultimum tamen majoris adhuc

est gravitatis, variis brutorum generibus et speciebus spectatis. Idem valet etiam de idiosyncrasia, quae in singulis vix multum facit, summi autem in diversis generibus, imo speciebus, est momenti. Jam ex ingressu corporis humani erectô, brutorum autem prono, et quatuor pedibus insistente variam ad morbos dispositionem oriri non est negandum, quamvis tanti momenti haec diversitas vix mihi habenda videtur, quantum ab aliis ei tribuitur. Verum tamen est, inprimis per os naresque, multa brutis ingeri hominem non tangentia, ex abdominis situ omphalocele, cum reliquae herniarum formae rarissime in brutis obviam veniant, frequentius occurrere, hypochondriam contra, haemorrhoides et haemorrhagias e partibus genitalibus magis hominibus proprias esse. Silentio denique praeterire non possum culturae, qua homines commodo suo bruta, quae domestica vocantur, adoptaverint, influxum, de quo uberius hic disserere non ineptus mihi locus videtur, cum haud dubie ex eo variae dispositiones morbosae originem duxerint. Certe homini et jus est et facilitas animalia in usum suum, quantum fieri potest, excolendi; physiologicam autem eorum perfectionem exinde minui, quis est qui dubitet? Labores saepe naturae vix respondentes saepe immodicos subire, cibum et potum a victu naturali diversissimum sumere, vitam in stabulis inclusam degere, tegmenta artificialia saepe inepta, saepe ad usum hominis necessaria ferre animalia domestica debent, et migrantem hominem secuta solum a natura destinatum relinquere, novumque caelum petere, denique functiones etiam systematis se-

xualis ita voluntati suae subjecit homo, ut plurima generandi facultate plane privaret, aliis ceterum incolumibus hujus negotii exercitationem negaret, vel ad voluntatem suam accommodaret, qua ratione orti sunt nothi, et ut in hominibus ipsis, ita quoque in animalibus domesticis varietates deformitatesque variae, ex quibus omnibus tanta evadit morborum farrago, constitutionum mutatio, ut non defuerint qui omnes horum animalium morbos e cultura, servitio et perversa vivendi ratione oriri contenderunt; et certe in feris, praeter nonnullos morbos cutis, paucas febrium formas, rabiem et laesiones externas, admodum rarae proveniunt aegritudines.

Sed haec de causis morborum disponentibus sufficiant; quod ad occasionales attinet, vix aliqua est morborum causa in hominibus observata, quae in brutis quoque morbum efficere non valeat, aeris temperatura, compositio chemica, motus, dispositio electrica annua, cibus et potus, corporis nimius motus vel inertia, contagia et miasmata, constitutio endemica et epidemica, imo etiam animi pathemata, praesertim ira, timor ad morbos efficiendos plurimum conferunt.

Quoad causas morborum proximas inter hominem et bruta, nihil diversi invenimus, nisi quod e diversa partium organorumque structura sequitur, quae tota quaestio iisdem tenebris in zoopathologia. ac in anthropopathologia premitur.

Jam ad semiologiam morborum nunc nobis est accedendum. Omnia fere symptomata in hominibus morbum indicantia, in brutis nobis obviam veniunt, in quibus autem eadem ac in

infantibus medicum molestia urget, loquelae defectus; quamobrem plura sunt respicienda signa, quae cum homo aegritudines suas verbis exprimere possit, in eo negligi solent. Signa mutationum morbosarum colligimus e symptomatibus cutis, ejus siccitate vel sudore, calore adaucto, vel frigore inprimis nonnullarum partium, labiorum, oris, auricularum, scroti, e conditione crinium, num sint glabri, an horridi, an immundi, e caudae, auriculae, scroti laxitate, vel rigiditate caudaeque directione, ex oculorum colore, splendore et motu, e respiratione et aeris exspirati conditione, e motu narium et lumborum, e colore internae narium tunicae, faucium, linguae, e palpitationibus cordis, pulsuum conditione, e ciborum potusque appetentia, vel repudio, pica et malacia, ex urinae et faecum, muci et salivae excretione, e corporis quoque, inprimis capitis, gestatione, ex ingressu, pedum directione, e vultu ad unam alteramve partem verso, e situ diuturno, vel impedito, in uno vel altero latere. Quae omnia accurate perspecta plerumque quidem de morbi natura medicum certiorem facere possunt, saepenumero autem sagacissimum quoque fallunt, et diagnosim admodum difficilem reddunt, complicatae inprimis pluribus morborum formis.

Si symptomata singula perpendimus, haec discrimina nobis se offerunt. Spasmi in brutis rarius observantur, quam in hominibus; ferae vix unquam ab iis corripiuntur, si hydrophobiam, siquidem est spasticae indolis, exceperis; equi et canes, in quibus systema sensile magis excultum esse videtur, ad spasmos inter bruta maxime

sunt proni, et multorum aliorum morborum in his spasmi socii esse solent. Pulsus pro generum specierumque varietate diversitates quam maximas exhibet, pulsuum frequentia in homine adulto sano solemnis, in equo febris gradum jam vehementissimum indicat, boves contra quoad pulsum ab hominibus minus discedunt; sic reliqua conditio pulsus admodum varia reperitur, et in omni specie mutationes varias subire potest.

Motus cordis ob situm, quem tenet in thorace in brutis aliter constructo, si rite procedit, vix multum sentitur, et semper si tactui vel visui sese offert, magnum orgasmum, irritationem subesse, suspicari licet, symptoma exhibet morborum plerumque gravissimorum.

Haemorrhagiae in brutis admodum rarae occurrunt, et fere semper, si eveniant, colliquationis et exitus infausti signum manifestum esse solent. Minus raro quam reliquas haemorrhagias observamus mictum cruentum, et in bobus et ovibus sanguinis ex ano fluxum. Respirationem et vocem saepissime ut in homine turbatam in brutis invenimus, et multae quoque respirandi varietates et vocis errores in iis observantur, tussis, sternutatio, oscitatio, anhelitus, singultus; risus autem desideratur, sicut fletus. Dolores, tam frequentes multorum hominum morborum comites, bruta quoque saepe vexant; quamvis verbis indicare dolorem non possint, suspicamur tamen dolore affectum esse animal, si saepius oculis versus certum corporis locum spectet, tactum in hoc loco aegre ferat, insistere, vel incumbere ei nequeat, animum au-

xium, inquietum, respirationem brevem, suppressam prodat, auriculas caudamque demittat. Symptomata illa, quae e psybica aegrotantis animalis ratione progrediuntur, tam clara non evadunt in brutis, quam in homine; tamen quin bene intelligantur, fieri non potest, delirium furiosum ac stupidum, oblivio inprimis, in morbis acutis saepe adsunt brutorum.

Excretiones contra, inprimis per alvum et urinam, secundum diversam brutorum naturam diversissime fluunt, haud dubie e diversa nutritionis ratione: et certe haec urinae diversitas magis, quam bucusque factum est, in uropoeseos physiologia universali respici debebat. Herbivororum urina est copiosor, semper turbida, acidi benzoici majorem quantitatem tenens; contra in carnivororum urina acidum phosphoricum et principium uricum praevalent.

Decursus morborum in brutis eadem stadia praebet, quam in homine, eosdemque exitus. Abeunt brutorum quoque morbi vel in sanationem, vel in mortem, vel in alium morbum. Monendum tamen indicationem criticam in brutis multo rarius observari, ac in hominibus, cum viae plures, per quas excretiones criticae in homine fiunt, in iis sint clausae, vel saltem minus pateant.

Crises per haemorrhagias fere nunquam in brutis observantur, ab eorum natura plane alienae esse videntur; crises per sudorem ob multo minorem perspirationem cutaneam per crassa tegmenta externa, pilis obtecta, munditie saepissime carentia, rariores sunt, plerumque etiam incompletae. Eadem fere est ratio vomitus cri-

tici. Diarrhoeas fere semper ad malas crises in brutis esse referendas, experientia docuit. Excretiones mucosae criticam naturam nonnunquam inducunt, ante omnia in equis. Frequentissima crisis et saluti plurimum providens in brutis per lotium fieri solet, prae omnibus in herbivoris, quae secus jam ad copiosiorem urinae secretionem prona sunt. Sed et haec decursum magis irregularem, symptomatibus certis coctionis antecedentis non stipatum praebet, et rarissime sola morbum ad finem perducere valet. Plurimi brutorum morbi per lysim sanantur, aut per metastasim, cui in brutis eadem fere est gravitas, quae crisi in hominibus. Tumores hydropici, lymphatici, aliusque indolis, tumores glandularum lymphaticarum, parotidum, bubones, abscessus, ulcera, exanthemata, impetigines frequenter per metastasim oriuntur, et saepe prosperum exitum morbi producunt; emphysemata parvum tantum ambitum occupantia in peste bovilla, nisi carbunculorum initia contineant, saepe pro fausto signo habentur. Indurationes metastaticae quoque in brutis observantur, quae etsi glandulas occupantes, nunquam tamen in verum carcinoma transeunt. Descriptos quidem invenimus morbos plures carcinomati non dissimiles, qui vero omnes vel ad morbum tubercularem, vel ad formas herpeticas, vel exulcerationes malignas sunt referendi. Inprimis duo morbi carcinomatis nomine insigniebantur; primus est exulceratio auricularum canum venatoriorum auriculis magnis dependentibus instructorum, quod malum jam in eo differt a vero hominis cancro, quod juvenes tantum canes aggrediatur dum ad

usum venatorium informantur, glandulas nunquam occupet, et facile resectione partis affectae aut usu ferri candantis sanatur, haud dubie morbus alius non est, quam cartilaginum exulceratio maligna. Deinde cancer soleae solidungulis proprius et in equis inprimis observatus, qui mera paronychia esse videtur cum carie ossium conjuncta, tum autem in osteosteatoma vel fungosam degenerationem abiens. Reliquos autem tumores scirrhi nomine designatos in verum carcinoma abiisse exempla nulla probant. Hominem solum natura peculiari hoc morbo donavisse videtur.

Non negligenda est denique morborum conditio epidemica et endemica, quam in brutis videmus, morbos epizooticos observantes, enzooticos et sporadicos, miasmaticos et contagiosos, de quorum causis et decursu idem fere valet, quod de epidemiis notatur, quas ita frequenter epizootiae comitantur. Sic magna bella, publicas calamitates, ut epidemiae, ita quoque epizootiae sequi solent, quod a terrore animalium e sono tormentorum, laboribus nimiis, inprimis longis, festinatis itineribus fugisque, alimentorum aptorum inopia et curae solitae defectu proficiscitur.

Non minus etiam contagia et miasmata per vasta spatia propagata, aut peculiaris aeris tempestatisque, aut inprimis ciborum, vel potus mala conditio epizooticis morbis ansam dant; saepe autem et sagacissimam inquisitionem inveniendae causae irritam reddunt.

Enzooticos morbos existere malum aleppense docet canes felesque invadens. Pellagra equos in Italia, trichoma non tantum domestica, sed

fera quoque corripiens animalia Poloniae proprium, elephantiasis incolis Norvegiae communis, pestis bovilla in Hungaris frequentissima.

Contagia denique morbos multos efficere, nam de miasmatibus sermo amplius faciendus non est, nemo negabit, etsi multi morbi pro contagiosis habiti fuerint, qui vere contagiosi non sunt. Contagia autem nonnulla semel tantum in singulis individuis morbum efficere possunt; alia pluries ut in hominibus; quae tamen omnia recensere pathologiam specialem significaret scribere.

THESES

I.

Febris est barometrum affectionis localis, ascendit et descendit cum illa.

II.

Dantur crises etiam in morbis chronicis.

III.

Trapanatio saepius occidit, quam sanat.

IV.

Erronea prolium educatio physica causa est crebrae illorum mortalitatis.

V.

Proclivitas generis humani in potus spirituosos horum aliquam necessitatem sibi poscere videtur.

VI.

Veneris abusus eo magis perniciosi, quo altior gradus excitationis concomitantis.

VII.

Exploratio virtutis medicamenti in homine sano nec semper licita, nec unquam sufficiens.

VIII.

Seminis profusio inter causas arthritidis recensenda.

IX.

Empiricorum axioma, ubi saburra ibi purgandum, notabilem postulat restrictionem.

X.

Nomenclatura pyorriana (organo-pathologica) attentione dignissima.